Algoritmi i strukture podataka

07 Red sa prioritetom, Heap

Katedra za informatiku, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad 2024

Red sa prioritetom

- Element je sačinjen od vrednosti i prioriteta
- Prioritet (ključ) je vrednost zavisna od problema koji se rešava
- Ključevi moraju biti uporedivi
- Operacije:
 - PQ.add(key, value)
 - PQ.min()
 - PQ.remove min()
 - PQ.is empty()
 - len(PQ)

Red sa prioritetom

- Možemo sortirati proizvoljnu kolekciju elemenata tako što jedan po jedan element ubacimo u red sa prioritetom.
- Zatim uklanjamo jedan po jedan element.
- Elementi se uklanjaju u sortiranom redosledu.

Sortirani red sa prioritetom

- Elementi reda se održavaju sortirani po ključu
- Novi element se ubacuje na poziciju koja odgovara prioritetu ključa
- Pronalaženje i uklanjanje minimalnog elementa je jednostavno s obzirom da se uvek nalazi na početku
- Sortiranje elemenata na način koji simulira funkcionisanje sortiranog reda sa prioritetom čini algoritam koji se zove insertion sort.

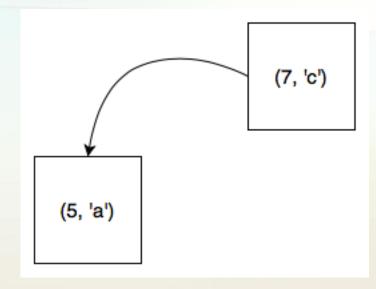
Kreiramo red sa prioritetom

```
pq = SortedPriorityQueue()
pq.add(5, 'a')
```

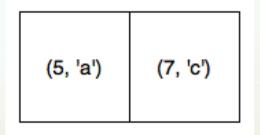
(5, 'a')

 Pošto je red sa prioritetom prazan, novi element se dodaje na kraj.

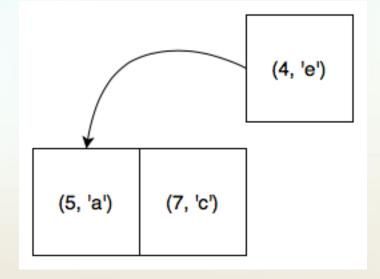
Dodajemo novi element

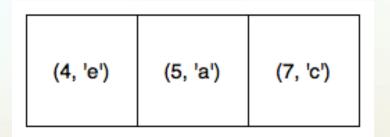
Stanje posle dodavanja

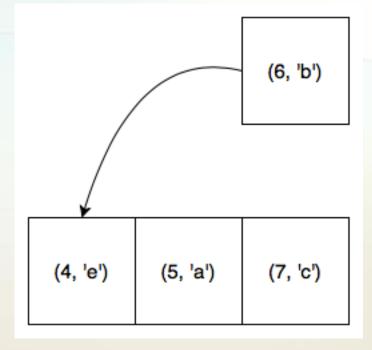
Dodajemo novi element

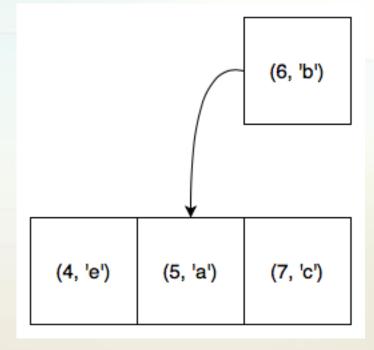
Novi element je ubačen

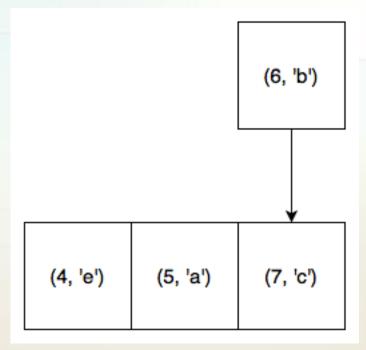
Dodajemo novi element

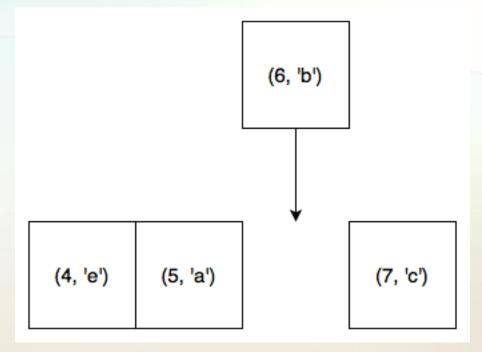
Dodajemo novi element

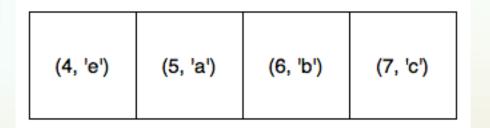
Dodajemo novi element

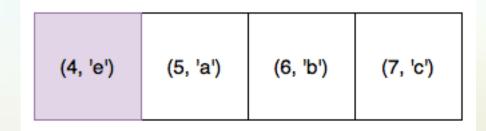
Dodajemo novi element

Stanje reda sa prioritetom posle dodavanja

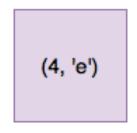

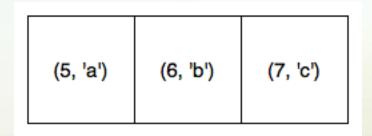
Pristupamo minimalnom elementu

- Kod sortiranog reda sa prioritetom najmanji element se nalazi na početku.
- Složenost?

Uklanjamo minimalni element

- Kod sortiranog reda sa prioritetom najmanji element se nalazi na početku.
- Složenost?

Nesortirani PQ

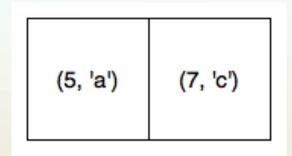
- Novi element se dodaje na kraj
- Pronalaženje i uklanjanje minimalnog je kompleksnije jer moramo pronaći element koji uklanjamo
- Sortiranje elemenata na način koji simulira funkcionisanje nesortiranog reda sa prioritetom čini algoritam koji se zove selection sort.

Kreiramo red sa prioritetom

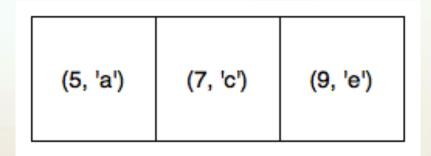
```
pq = UnsortedPriorityQueue()
pq.add(5, 'a')
```

(5, 'a')

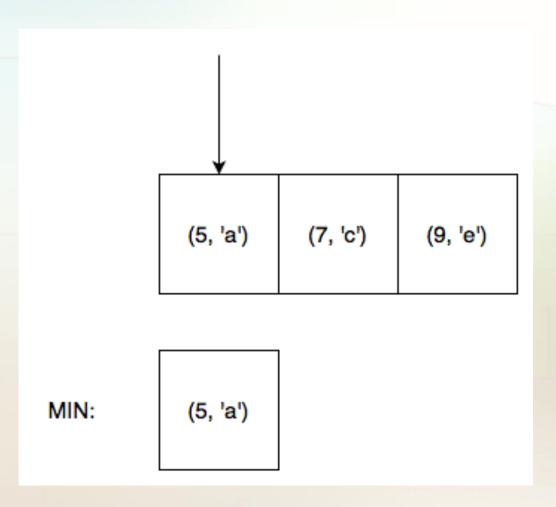
Dodajemo novi element

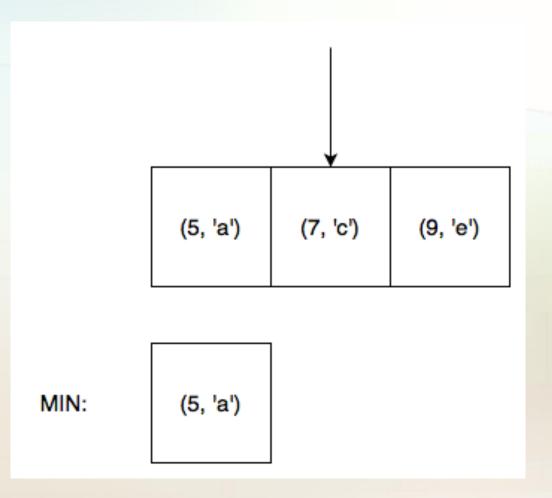
Dodajemo novi element

Tražimo najmanji element
 pq.min()

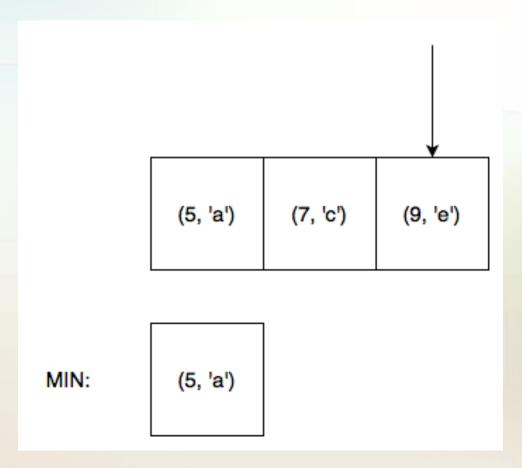

Tražimo najmanji element
 pq.min()

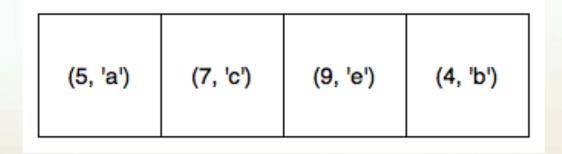

Tražimo najmanji element
 pq.min()

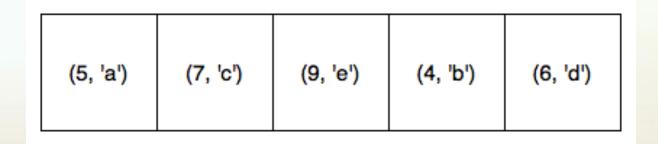
- Pristupamo redom elementima, poredimo njihove ključeve, tražimo najmanji
- Došli smo do kraja kolekcije, element sa ključem 5 je najmanji

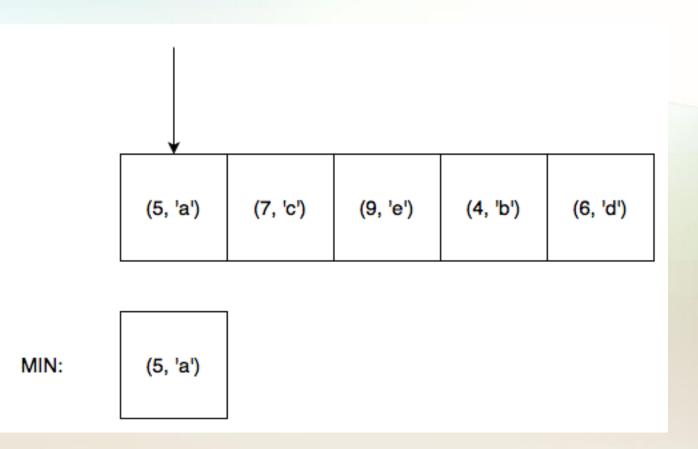
Dodajemo novi element

Dodajemo novi element

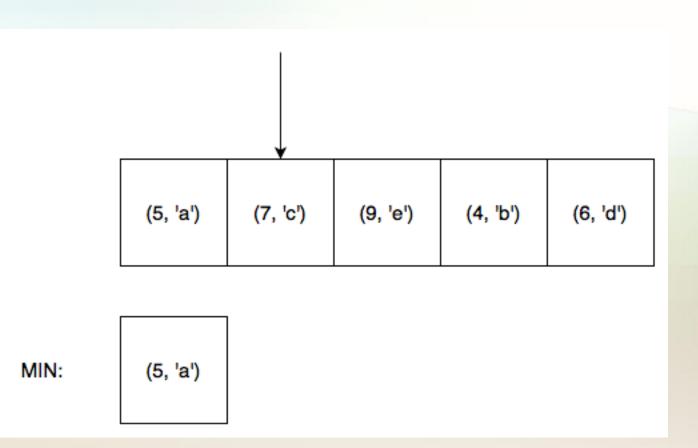

 Uklanjamo minimalni element

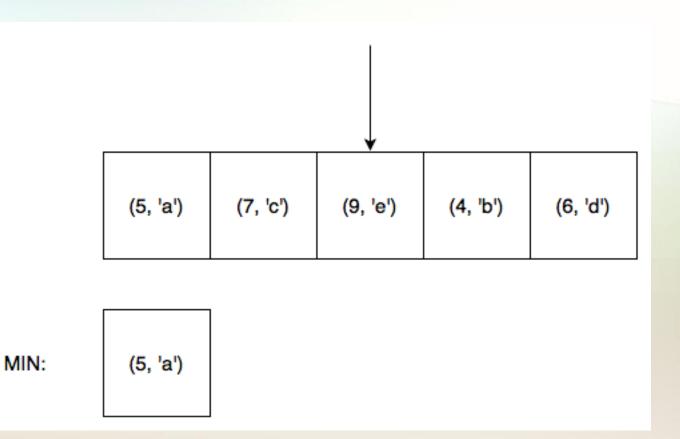
 Uklanjamo minimalni element

pq.remove_min()

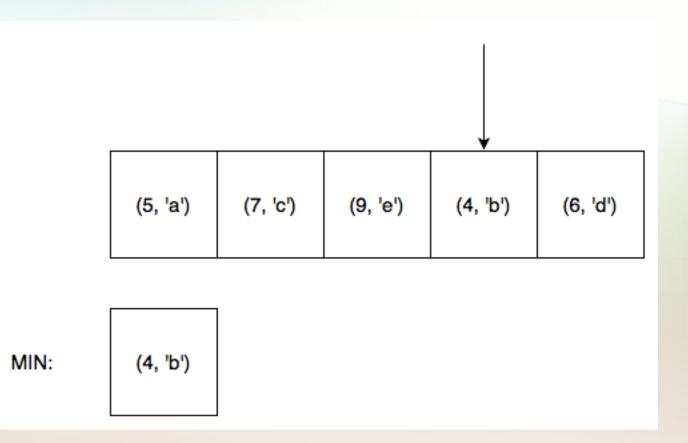

 Uklanjamo minimalni element

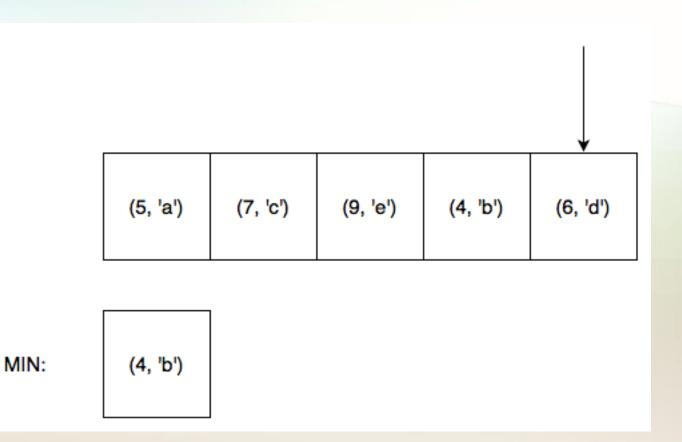
pq.remove_min()

 Uklanjamo minimalni element

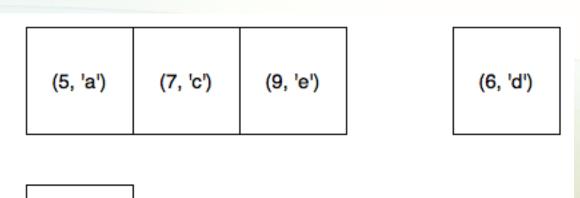
 Uklanjamo minimalni element

(4, 'b')

 Uklanjamo minimalni element

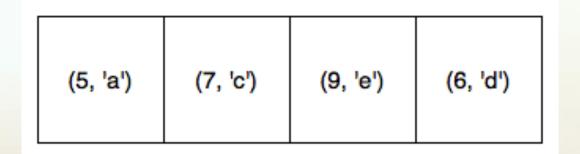
Uklanjamo element

Algoritmi i strukture podataka

MIN:

Stanje posle brisanja

Heap

- "Skoro" kompletno binarno stablo
- Implementacija bazirana na nizu
- Mogući načini organizovanja su max-heap i min-heap
- Min-heap operacije:

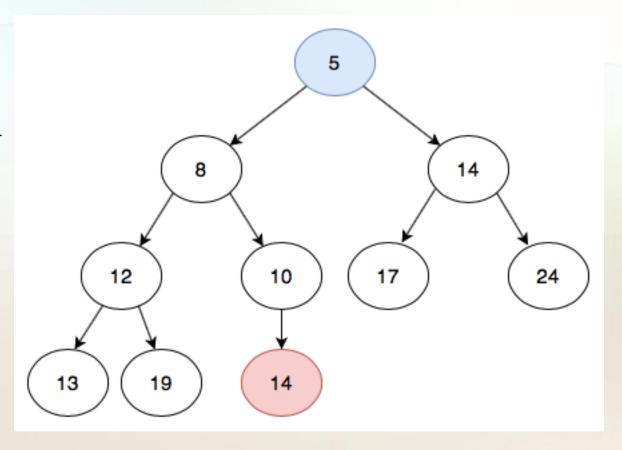
```
H._left(i)
H._right(i)
H._parent(i)
H.build_min_heap()
H._upheap(i)
H._downheap(i)
```

Heap

- Moguće je sortiranje kolekcije pomoću heap-a odnosno na način koji simulira funkcionisanje heap-a.
- Heap sort
- Razmisliti o složenosti:
 - Sortiramo kolekciju od n elemenata
 - Prva mogućnost:
 - Ubacujemo jedan po jedan element u heap
 - Zatim uklanjamo jedan po jedan.
 - Druga mogućnost:
 - Kreiramo heap od n elemenata postupak heapify (min-heapify za min-heap i max-heapify za max-heap)

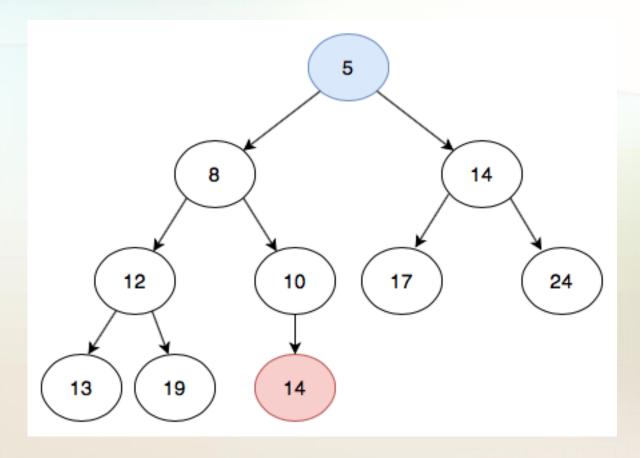
Primer Heap

- Svaki čvor heap-a je označen ključem (vrednosti nisu navedene)
- Plavom bojom označen je koren heapa – najmanji element
- Crvenom bojom označen je poslednji element heap-a

Primer Heap

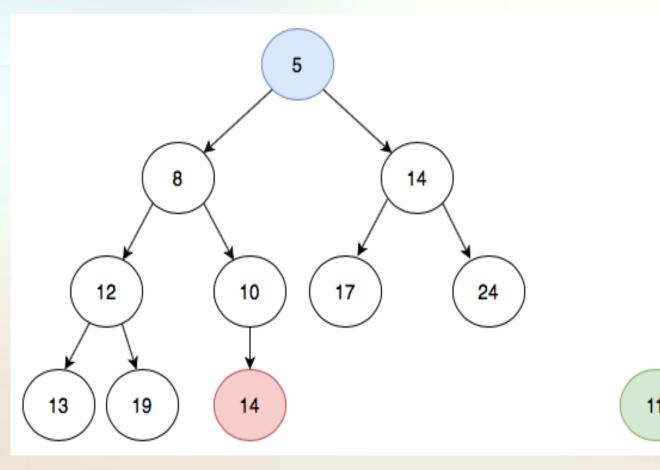
- Min-heap Ključ roditeljskog elementa je uvek manji od ključeva dece
- (Kod max-heap-a bi ključ roditeljskog elementa bio uvek veći od ključeva dece)
- Moramo da očuvamo poredak prilikom dodavanja i brisanja elemenata

 Dodajemo novi element sa ključem 11

```
heap = Heap()
heap.add(11, 'a')
```

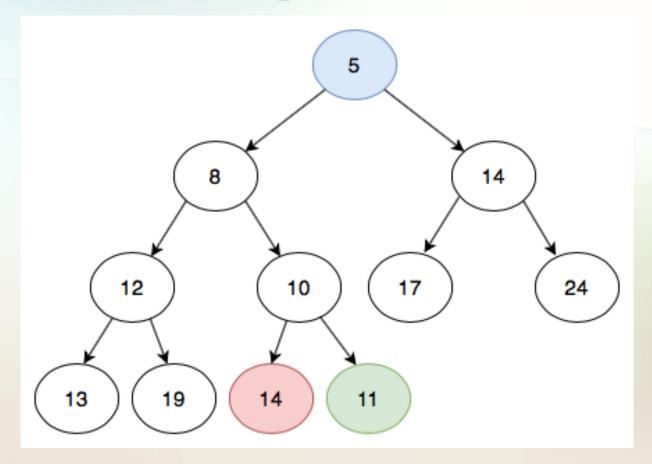
 Novi element se dodaje posle poslednjeg

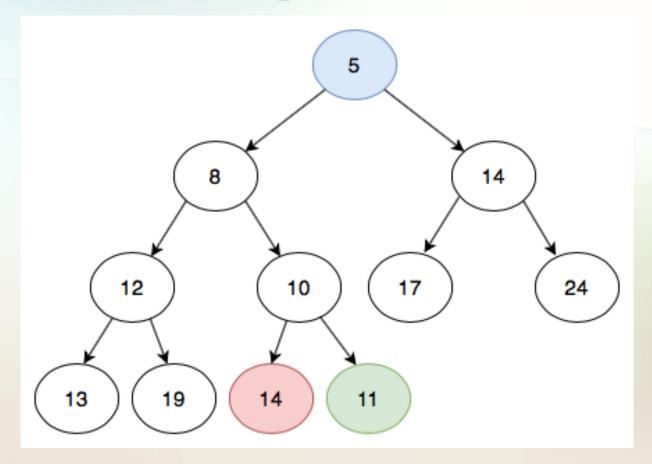
 Dodajemo novi element sa ključem 11

```
heap = Heap()
heap.add(11, 'a')
```

 Novi element se dodaje posle poslednjeg

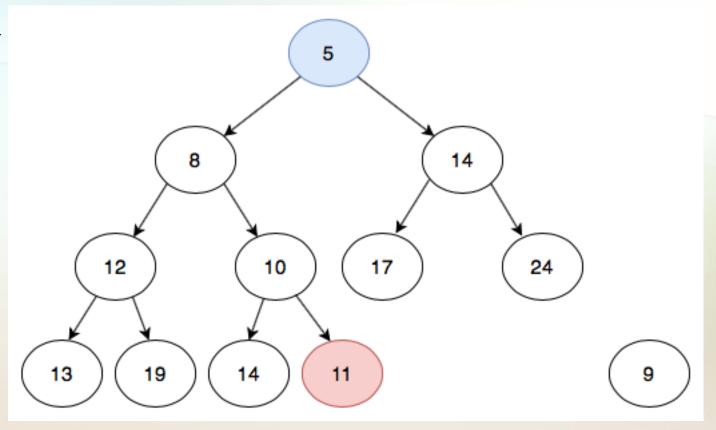

- Proveravamo da li je novi element na pravoj poziciji
- Poredimo ključ roditeljskog elementa sa ključem novog (10 i 11)
- U dobrom su poretku

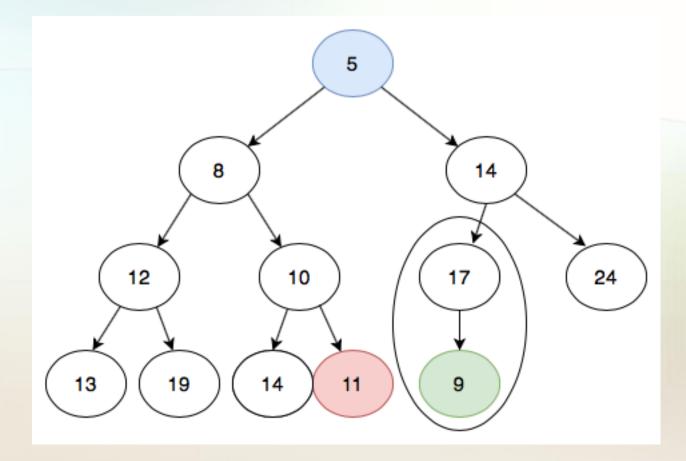

Dodajemo novi element na heap

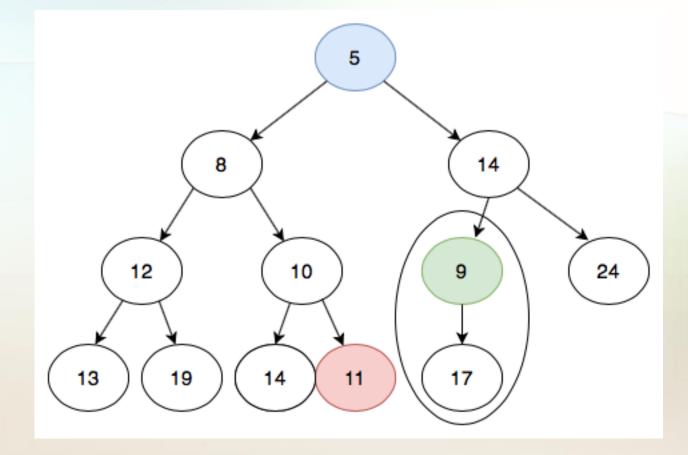
heap.add(9, 'e')

- Novi element se dodaje na kraj heap-a (iza poslednjeg elementa)
- Započinjemo postupak uspostavljanja ispravnog redosleda pomeranjem novog elementa nagore kroz heap – upheap
- Poredimo novi element sa roditeljem - ukoliko je vrednost ključa roditelja veća, zamenimo im mesta

Elementi su zamenili mesta

 Ispravka: Poslednji element je 17, a ne označeni 11.

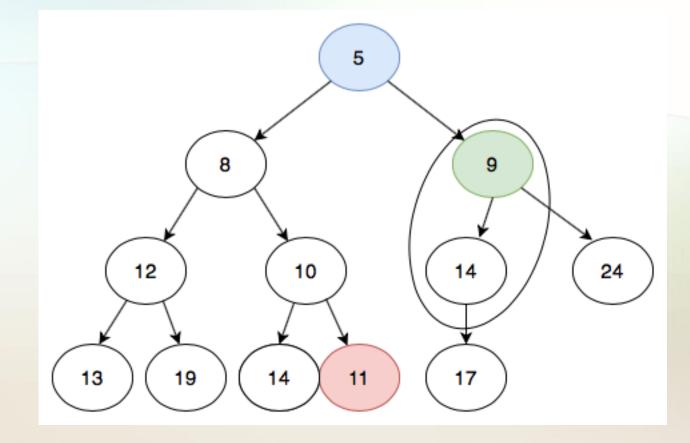
- Posle zamene, poredimo ključ novog elementa sa ključem sada novog roditelja
- Uočavamo da je potrebna zamena

12 10 9 24 13 19 14 11 17

5

 Ispravka: Poslednji element je 17, a ne označeni 11.

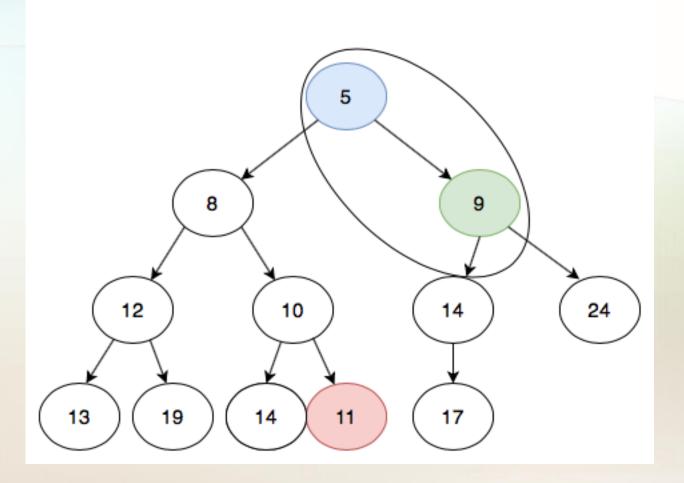
- Posle zamene, poredimo ključ novog elementa sa ključem, sada novog, roditelja
- Uočavamo da je potrebna zamena

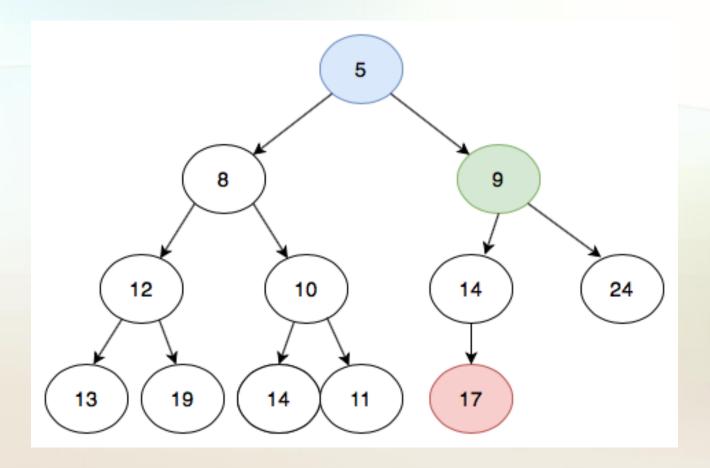
Ispravka: Poslednji element je 17, a ne označeni 11.

- Posle zamene, poredimo ključ novog elementa sa ključem, sada novog, roditelja, u ovom slučaju, korenskog elementa
- Uočavamo da zamena nije potrebna – postupak je završen

 Ispravka: Poslednji element je 17, a ne označeni 11.

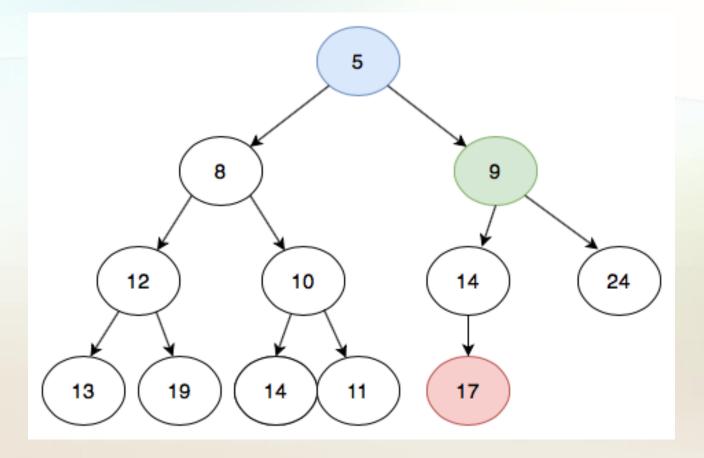
Novo stanje heap-a.

- Novo stanje heap-a.
- Ako bismo pozvali:

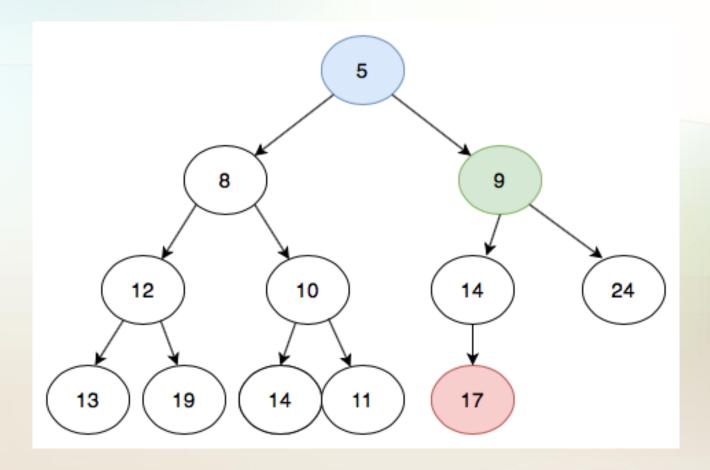
heap.min()

 Rezultat bi bio element sa ključem 5.

Uklanjamo najmanji element heap-a

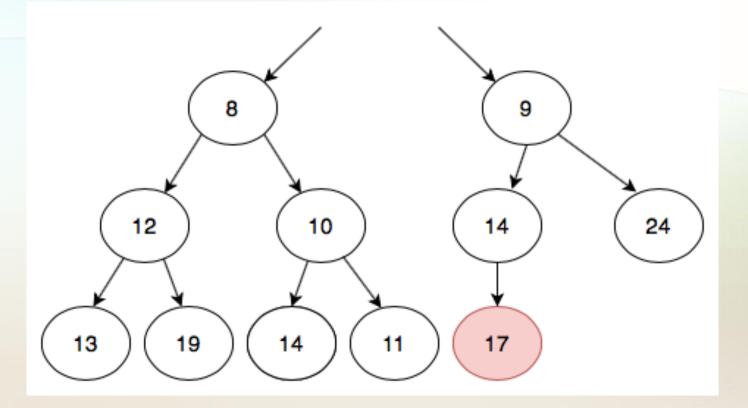
heap.remove_min()

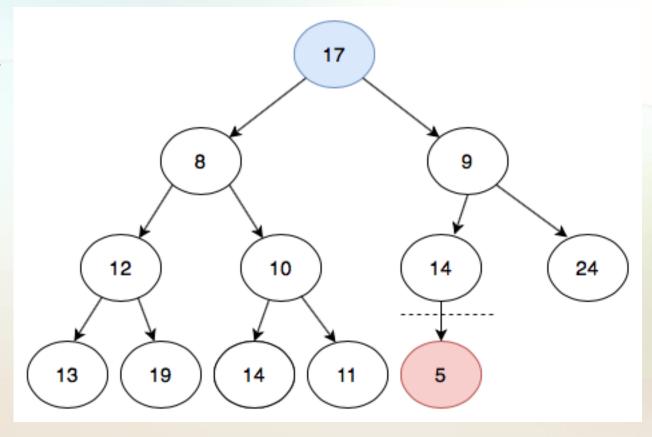
Uklanjamo najmanji element heap-a

heap.remove_min()

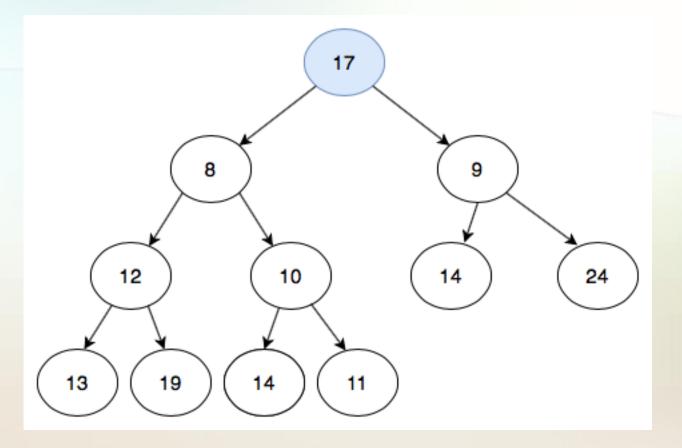
- Ukoliko bi se element samo uklonio iz heap-a nastao bi problem spajanja dva novoformirana heap-a.
- Zbog toga, pristup je sledeći:

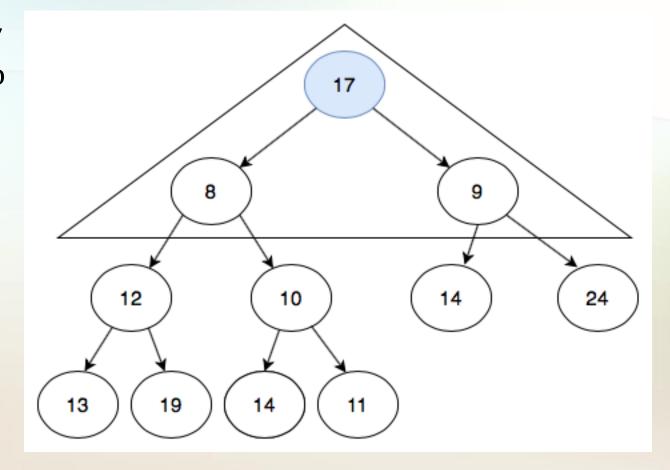
- Prebacujemo najmanji element na poziciju sa koje je uklanjanje trivijalno to je pozicija poslednjeg elementa
- Zamenjujemo poslednji i korenski element
- Stari koren uklanjamo
- Ostaje nam da uspostavimo ponovo ispravan redosled u heap-u u postupku koji zovemo downheap.

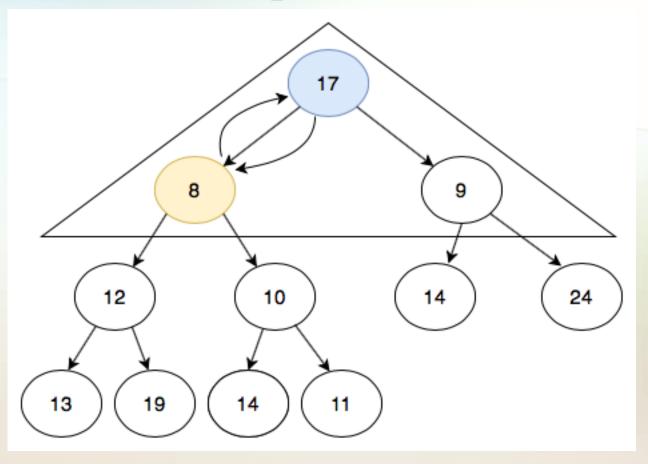
Stanje posle uklanjanja

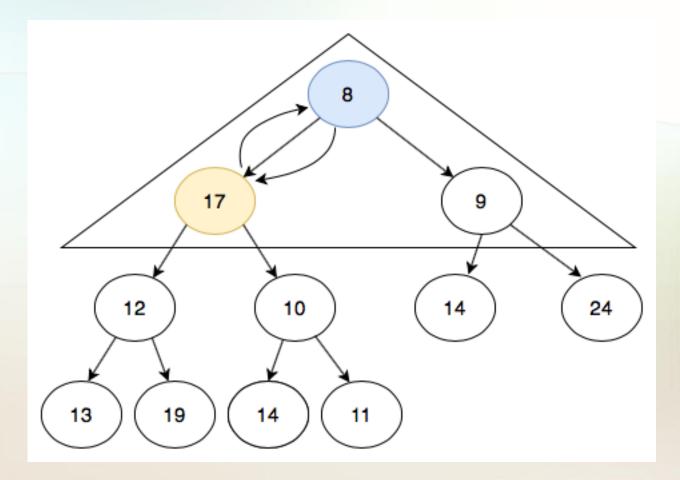
 Poredimo element sa ključem 17 sa ključevima dece. Ukoliko neko od dece ima manji ključ od trenutnog elementa, zamenjujemo element sa tim čvorom deteta. Ponavljamo postupa rekurzivno.

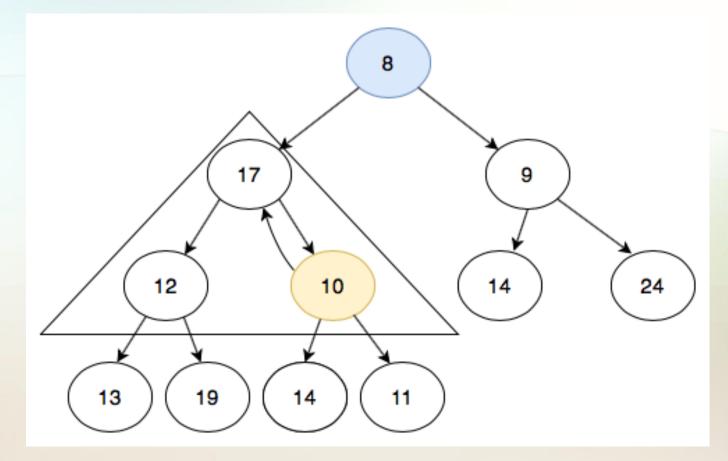
- Poredimo trenutni element (sa ključem 17) sa ključevima dece. Pronalazimo koji od tri čvora ima najmanji ključ. Ukoliko je to roditeljski čvor, postupak se završava. Ukoliko je neki od čvorova dece, zamenjujemo trenutni element sa tim čvorom. Ponavljamo postupak rekurzivno.
- Žutom bojom označavamo čvor manjeg deteta.

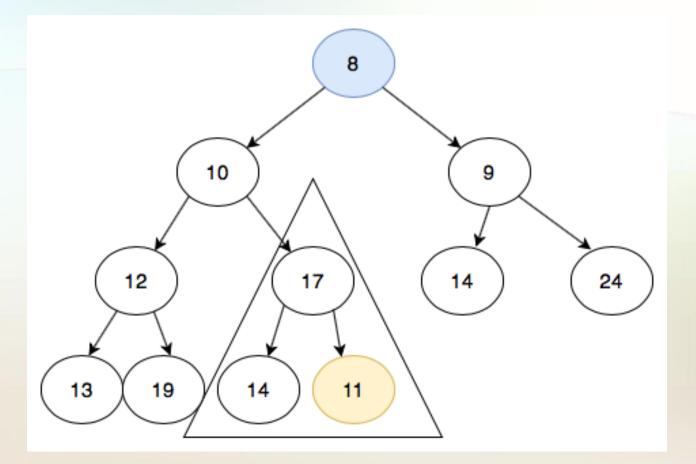
Zamena čvorova.

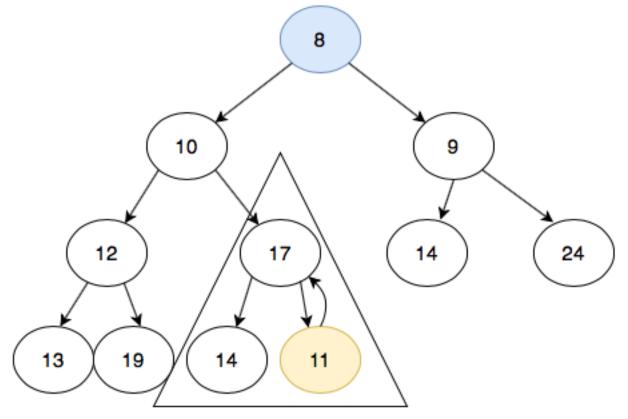
 Pratimo čvor 17 i ponavljamo postupak.

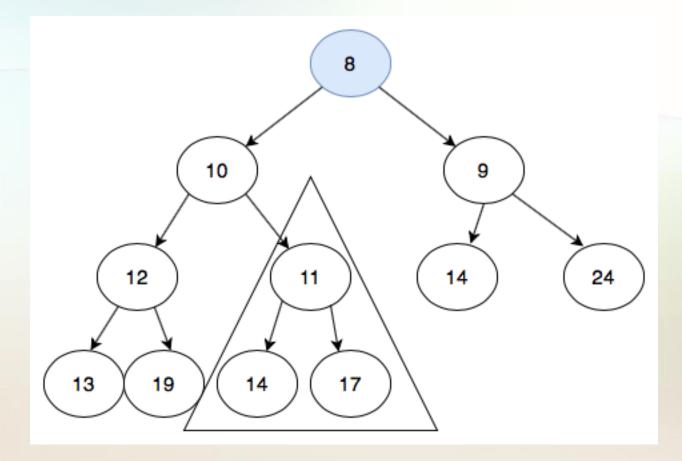
 Pratimo čvor 17 i ponavljamo postupak.

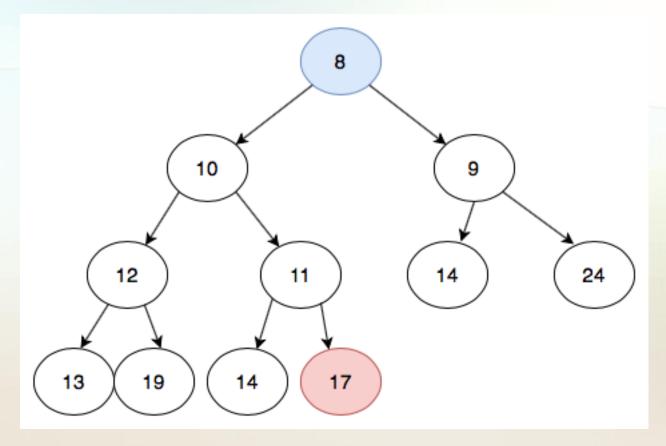
 Zamenjujemo čvor sa ključem 17 sa čvorom deteta sa manjim ključem

Čvor 17 je postao lisni (nema potomke) pa se postupak prekida

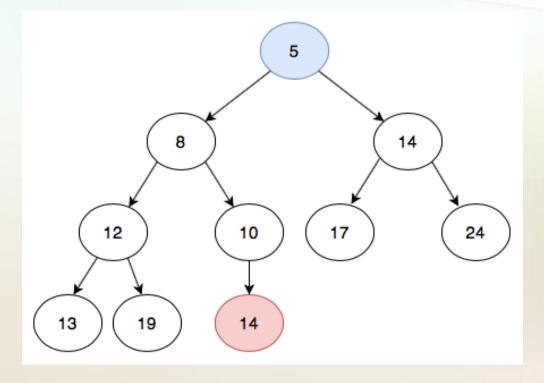
Stanje stabla posle završetka downheap postupka.

- Kao i svako drugo binarno stablo, i heap se može implementirati uz pomoć niza
- Heap sa slike se može predstaviti pomoću niza (crvenom bojom su označeni indeksi)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 [5, 8, 14, 12, 10, 17, 24, 13, 19, 14]

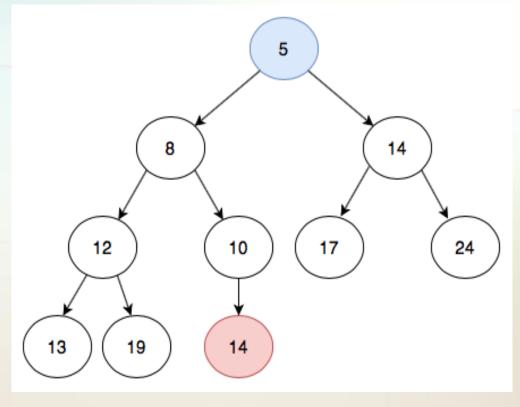
Na koji način se utvrđuje pozicija roditelja čvora? A dece?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 [5, 8, 14, 12, 10, 17, 24, 13, 19, 14]

Npr. Deca čvora sa ključem 8 su čvorovi sa ključevima 12 i 10. Čvor 8 se nalazi na indeksu 1 a deca na indeksima 3 i 4.

Deca čvora sa ključem 12 su čvorovi sa ključevima 13 i 19. Čvor 12 se nalazi na indeksu 3 a deca na indeksima 7 i 8.

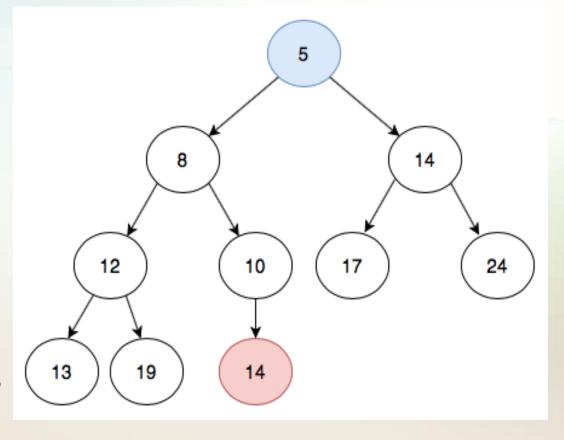
Važi formula:

```
left_child_index = parent_index*2+1
right_child_index = parent_index*2+2
```

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 [5, 8, 14, 12, 10, 17, 24, 13, 19, 14]

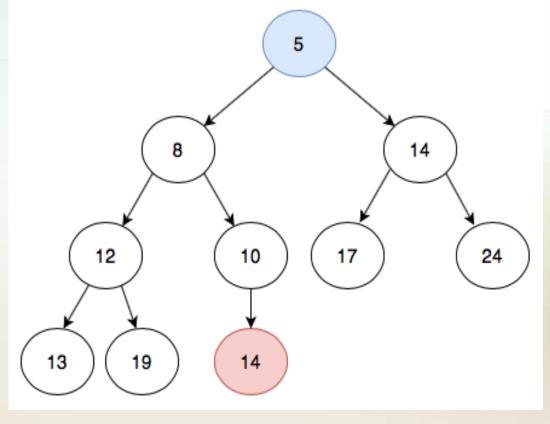
Po uspostavljenoj formuli, može se utvrditi i broj dece koje neki čvor ima.

Npr. Za čvor sa ključem 10 na indeksu 4
očekujemo decu na indeksima 4*2+1 = 9 i
4*2+2 = 10. S obzirom da element na
indeksu 10 ne postoji, zaključujemo da čvor sa ključem 10 ima jedno dete.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 [5, 8, 14, 12, 10, 17, 24, 13, 19, 14]

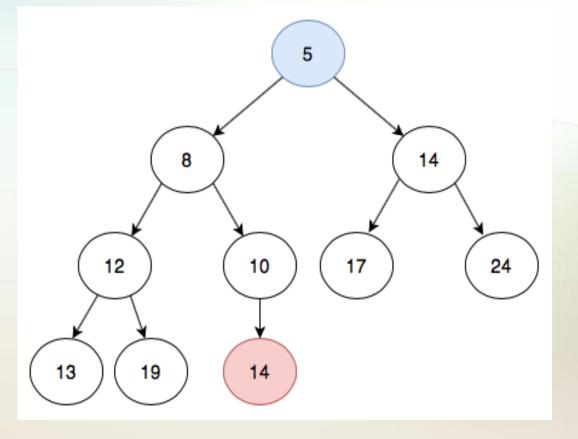
 Formula za računanje indeksa roditeljskog čvora proizilazi iz prethodne.


```
parent_index = (child_index-1) // 2
```

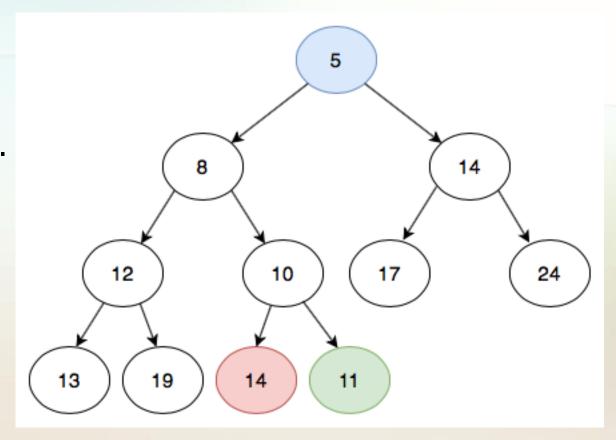
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 [5, 8, 14, 12, 10, 17, 24, 13, 19, 14]

 Kako implementirati upheap i downheap postupke nad nizom?

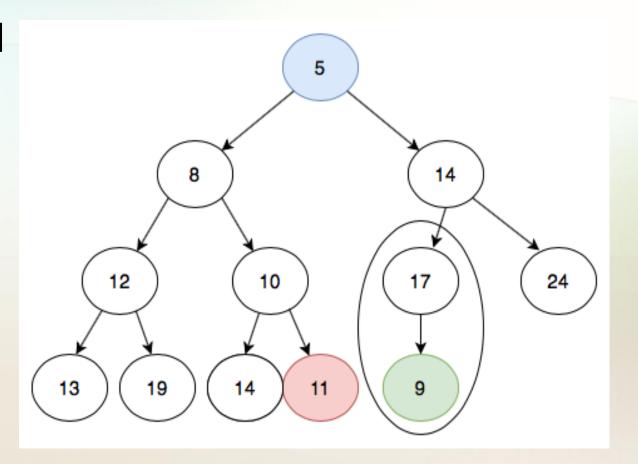
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [5, 8, 14, 12, 10, 17, 24, 13, 19, 14, 11]

Dodajemo 11. Dodaje se na kraj niza.

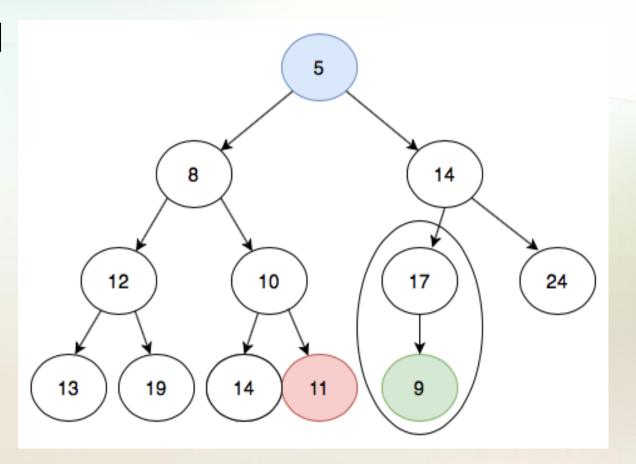
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 [5, 8, 14, 12, 10, <u>17</u>, 24, 13, 19, 14, 11, <u>9</u>]

- Dodajemo 9. Dodaje se na kraj niza.
- Započinjemo upheap.
- Pronalazimo indeks roditelja i poredimo vrednosti ključeva.
- Zamenjujemo elemente u nizu.

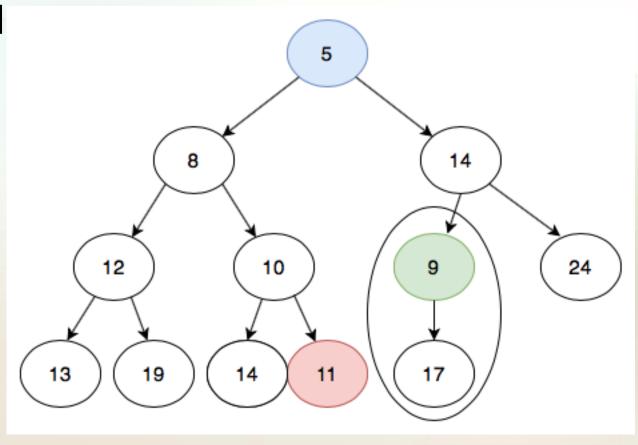

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 [5, 8, 14, 12, 10, <u>17</u>, 24, 13, 19, 14, 11, <u>9</u>]

- Dodajemo 9. Dodaje se na kraj niza.
- Započinjemo upheap.
- Pronalazimo indeks roditelja i poredimo vrednosti ključeva.
- Zamenjujemo elemente u nizu.

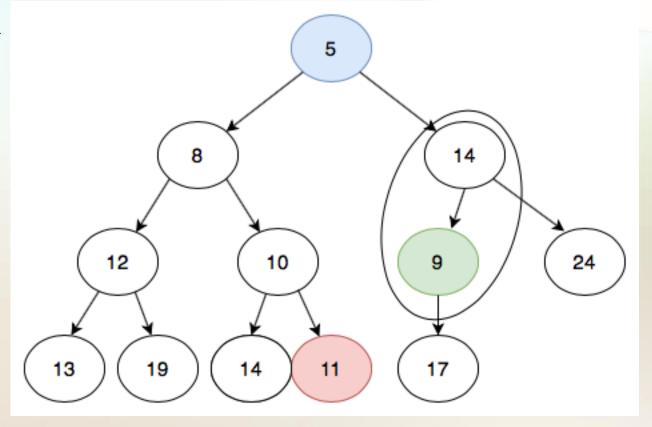

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 [5, 8, 14, 12, 10, <u>9</u>, 24, 13, 19, 14, 11, <u>17</u>]

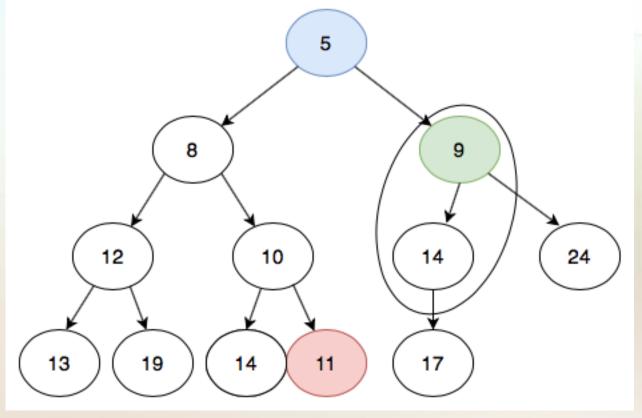
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 [5, 8, 14, 12, 10, 9, 24, 13, 19, 14, 11, 17]

Nastavljamo sa upheap postupkom

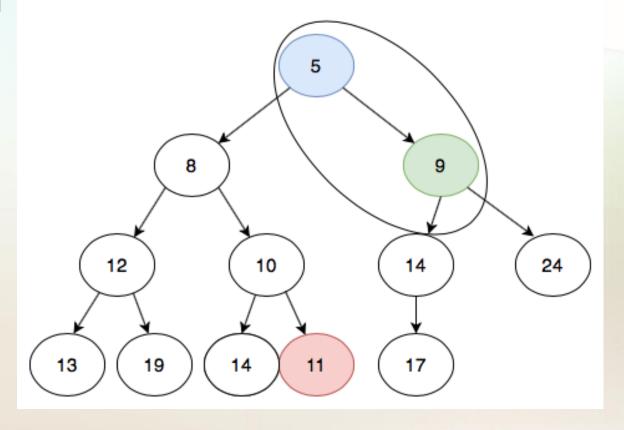
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 [5, 8, 9, 12, 10, 14, 24, 13, 19, 14, 11, 17]

Zamenjujemo elemente

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 [5, 8, 9, 12, 10, 14, 24, 13, 19, 14, 11, 17]

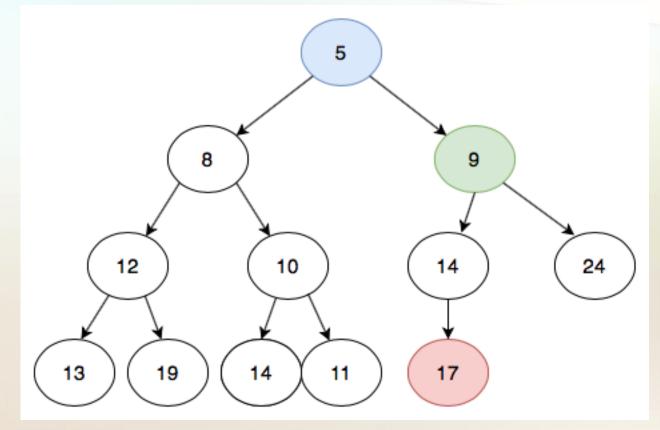
- Poredimo elemente
- Zamena nije potrebna kraj postupka

 0
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11

 [5, 8, 9, 12, 10, 14, 24, 13, 19, 14, 11, 17]

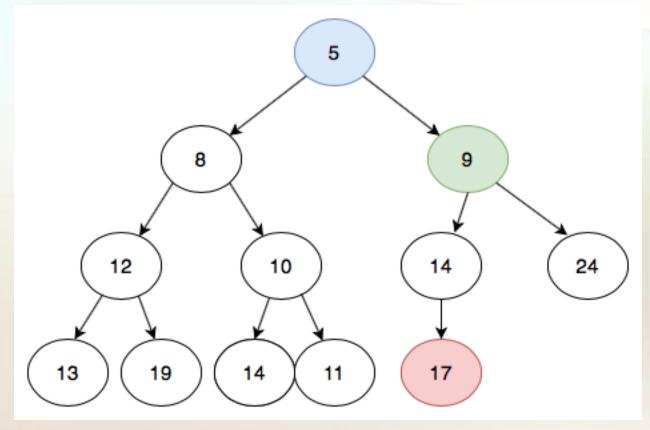
Stanje heap-a

 0
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11

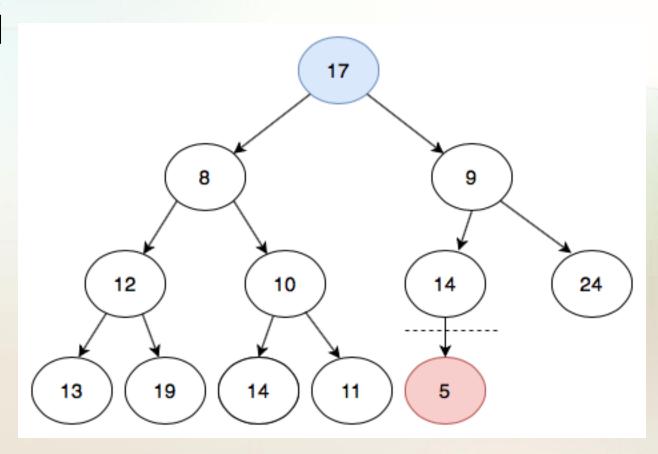
 [5, 8, 9, 12, 10, 14, 24, 13, 19, 14, 11, 17]

- Uklanjamo minimalni element
- Zamenjujemo prvi i poslednji element

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 [17, 8, 9, 12, 10, 14, 24, 13, 19, 14, 11, 5]

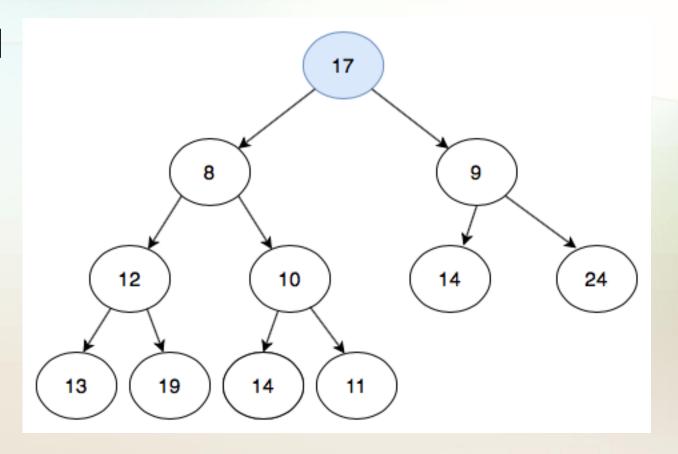
Uklanjamo najmanji

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [17, 8, 9, 12, 10, 14, 24, 13, 19, 14, 11]

Pronalazimo decu čvora 17

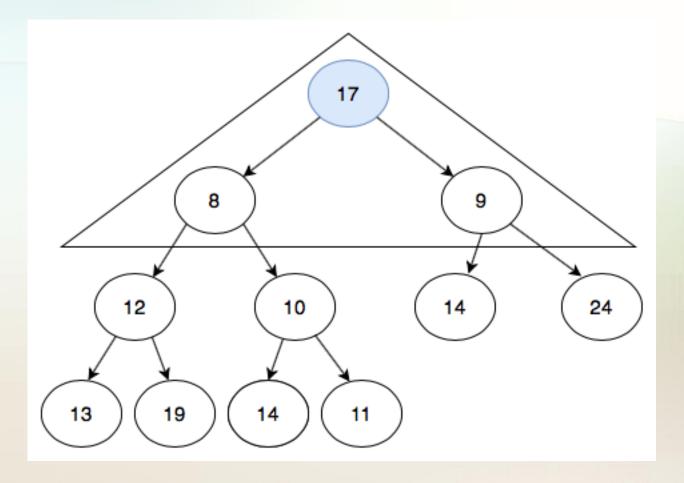
To su čvorovi sa ključevima 8 i 9.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [17, 8, 9, 12, 10, 14, 24, 13, 19, 14, 11]

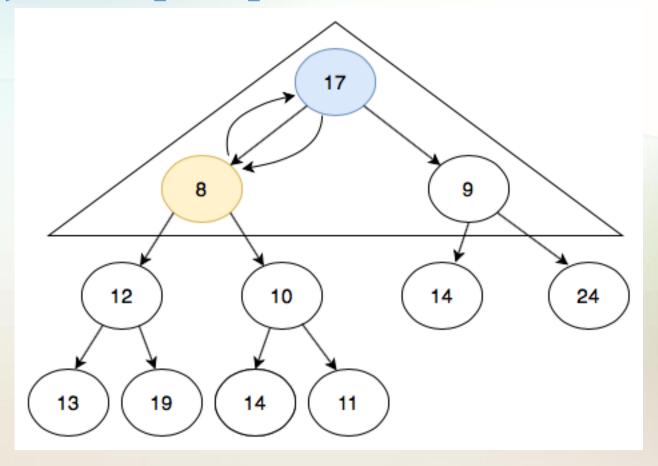
Pronalazimo decu čvora 17

To su čvorovi sa ključevima 8 i 9.

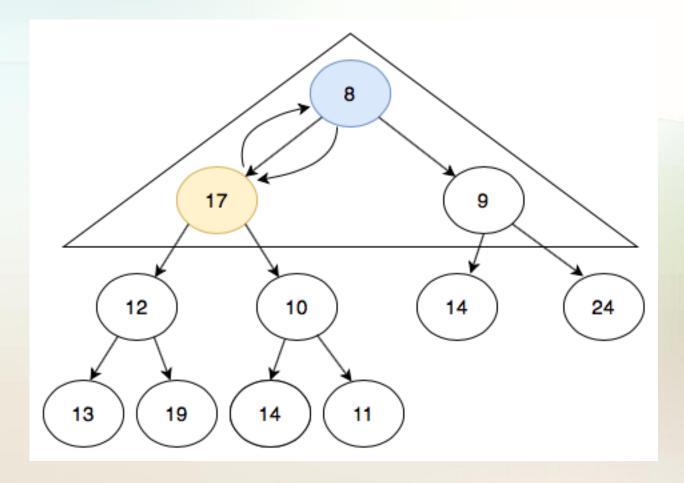

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [17, 8, 9, 12, 10, 14, 24, 13, 19, 14, 11]

- Najmanji od njih je 8.
- Zamenjujemo čvorove.

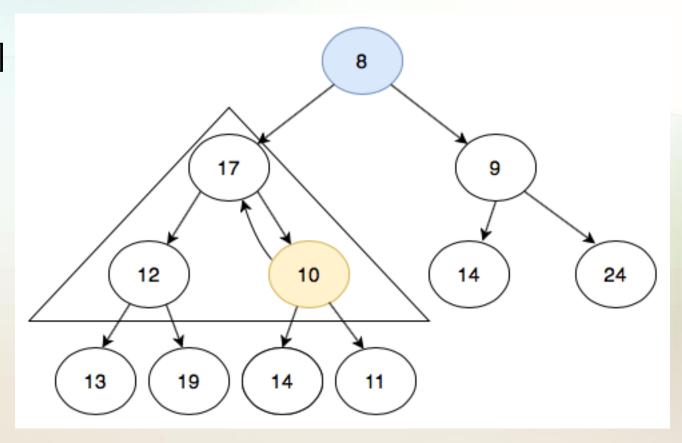

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [8, 17, 9, 12, 10, 14, 24, 13, 19, 14, 11]

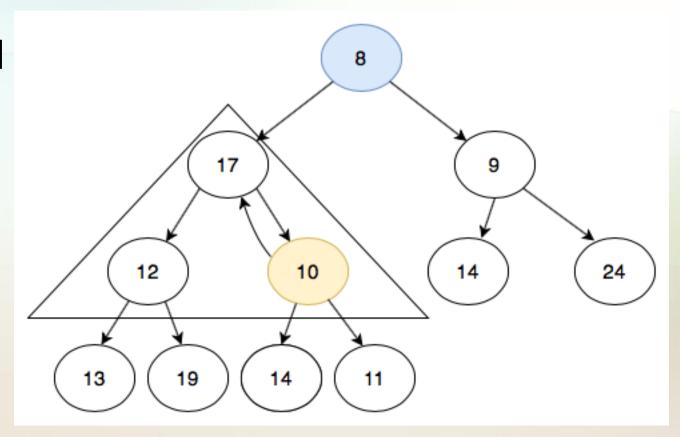
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [8, <u>17</u>, 9, <u>12</u>, <u>10</u>, 14, 24, 13, 19, 14, 11]

Postupak se nastavlja

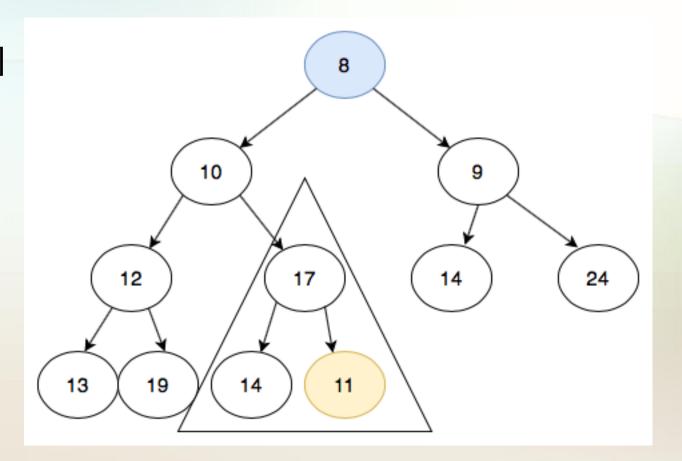
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [8, <u>17</u>, 9, <u>12</u>, <u>10</u>, 14, 24, 13, 19, 14, 11]

- Postupak se nastavlja
- Čvor 10 je najmanji.

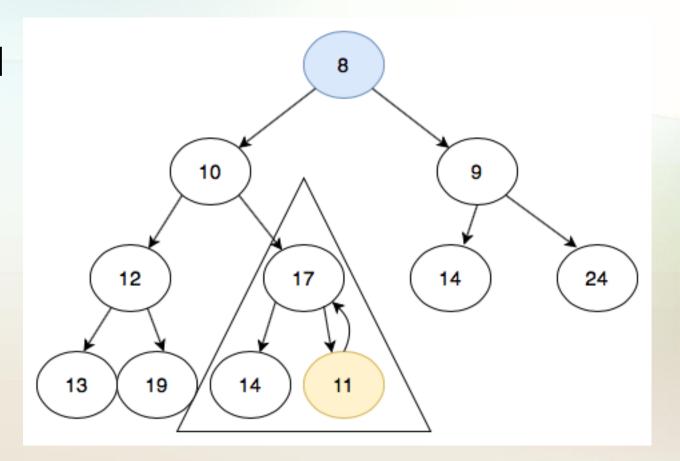
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [8, 10, 9, 12, <u>17</u>, 14, 24, 13, 19, <u>14</u>, <u>11</u>]

Postupak se nastavlja

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [8, 10, 9, 12, <u>17</u>, 14, 24, 13, 19, <u>14</u>, <u>11</u>]

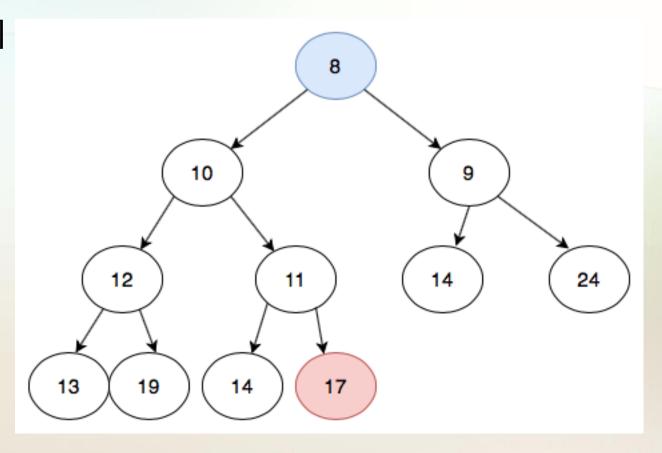
Zamenjujemo mesta čvorovima

 0
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10

 [8, 10, 9, 12, 11, 14, 24, 13, 19, 14, 17]

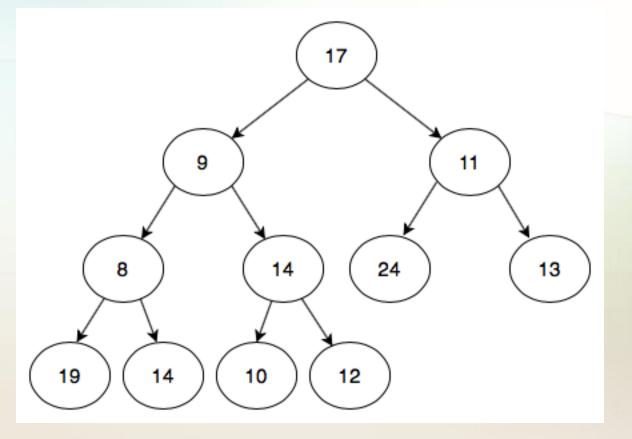
Postupak se završava

 0
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10

 [17, 9, 11, 8, 14, 24, 13, 19, 14, 10, 12]

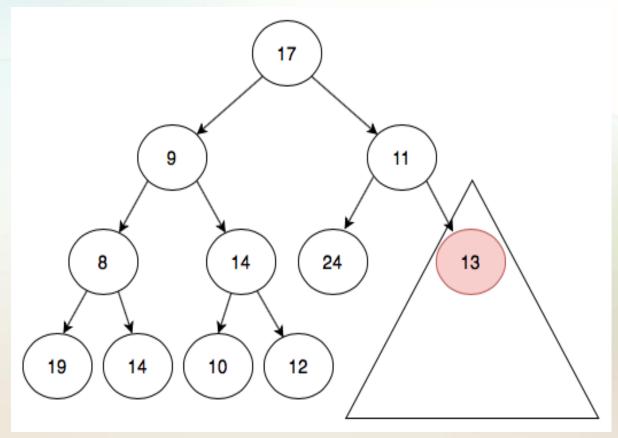
- Na početku, uzimamo da se heap sastoji redom od elemenata kolekcije koju želimo da sortiramo.
- Struktura koju dobijamo ne ispunjava uslove za heap.

 0
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10

 [17, 9, 11, 8, 14, 24, 13, 19, 14, 10, 12]

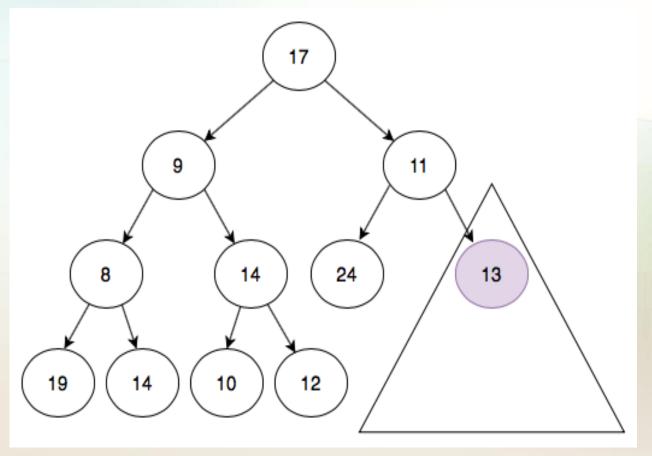
- Počinjemo od čvorova na nižim nivoima i uspostavljamo ispravan redosled u podheap-ovima (heapovima čiji je koren zadati čvor).
- Ako poželimo da uspostavimo ispravan redosled u podheap-u sa korenom u čvoru sa vrednošću 13, postupak bi bio trivijalan s obzirom da je u pitanju lisni čvor.

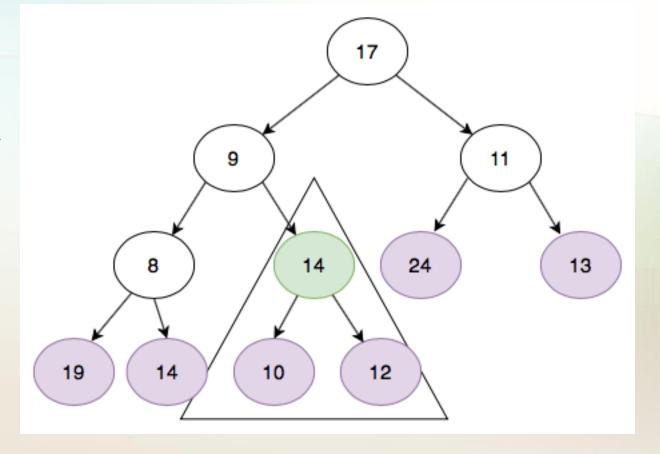
- Isto važi za sve lisne čvorove
- Za niz dužine n (u našem slučaju 11) bar polovina čvorova su listovi.

$$no_leaves = ceil(n/2)$$

- Ukupno imamo 6 listova. Čvorovi na indeksima od 5 do 10 su listovi.
- Pozivamo restauriranje redosleda odnosno downheap za čvorove redom od indeksa 4 ka 0.

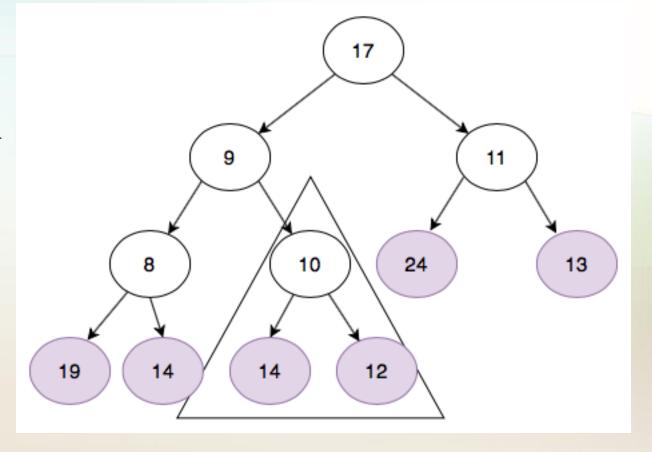

- Downheap počinje od elementa 14 na indeksu 4.
- Najmanji element je 10, on postaje roditelj.
- Zamenjujemo elemente 10 i 14.

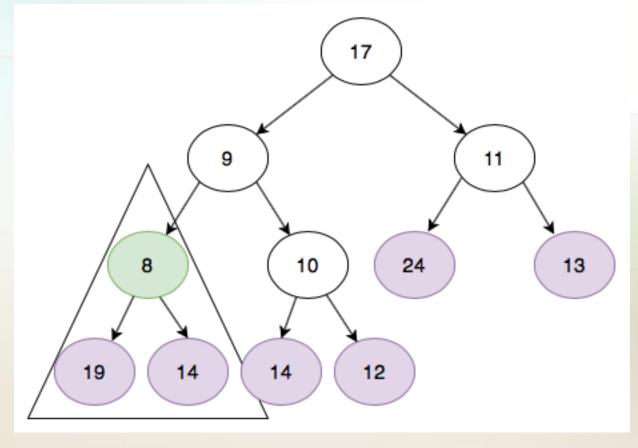

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [17, 9, 11, 8, 10, 24, 13, 19, 14, 14, 12]

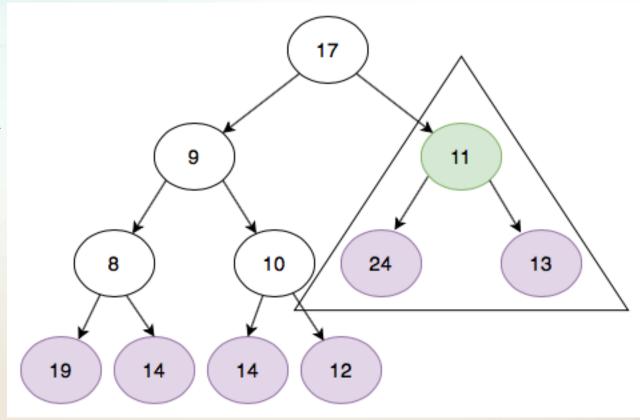
 Downheap nastavljamo sa elementom sa ključem 8 na indeksu 3.

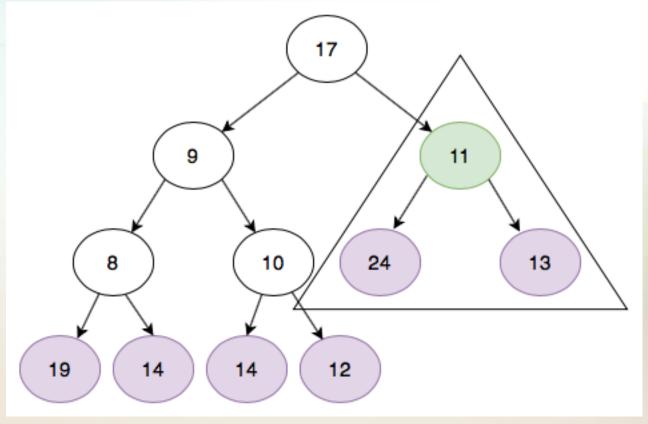
- Downheap nastavljamo sa elementom sa ključem 8 na indeksu 3.
- Poredimo ga sa decom.
- Najmanji element je 8, on ostaje roditelj.
- Postupak se završava bez zamene.

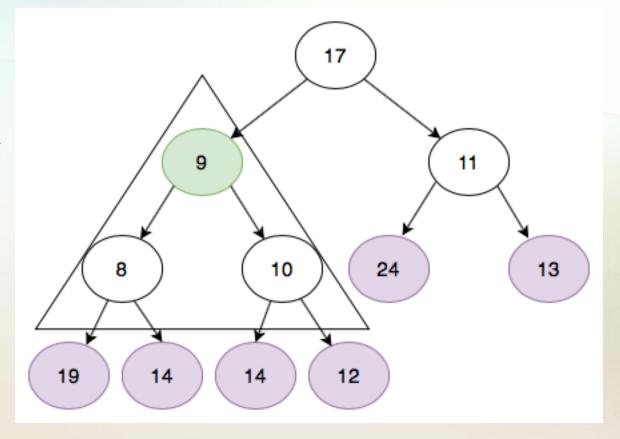
- Downheap nastavljamo sa elementom sa ključem 11 na indeksu 2.
- Poredimo ga sa decom.
- Najmanji element je 11, on ostaje roditelj.
- Postupak se završava bez zamene.

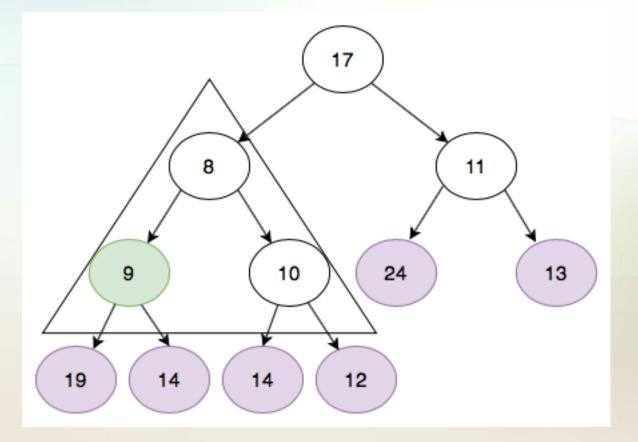
- Downheap nastavljamo sa elementom sa ključem 11 na indeksu 2.
- Poredimo ga sa decom.
- Najmanji element je 11, on ostaje roditelj.
- Postupak se završava bez zamene.

- Downheap nastavljamo sa elementom sa ključem 9 na indeksu 1.
- Poredimo ga sa decom.
- Najmanji element je 8, on postaje roditelj.
- Zamenjujemo 9 i 8.

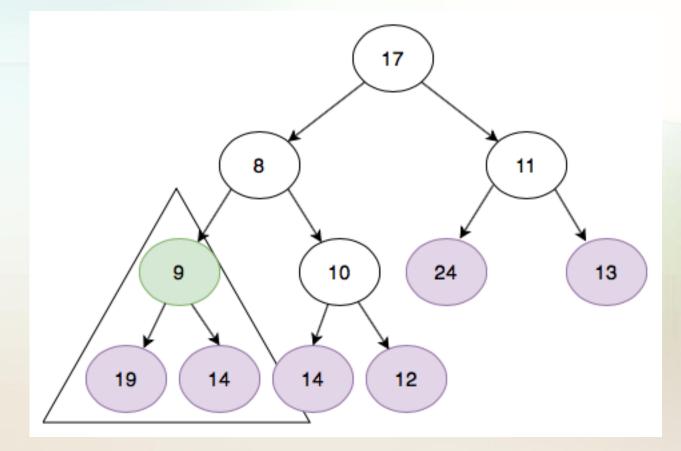

- Stanje posle zamene.
- Nastavljamo downheap za naš element 9.

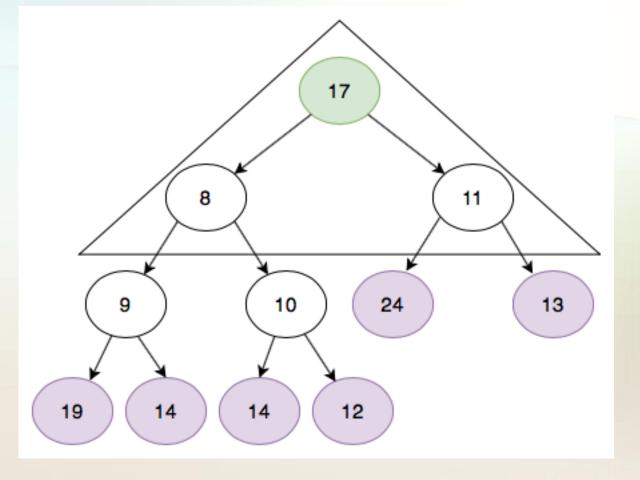

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [17, 8, 11, <u>9</u>, 10, 24, 13, <u>19</u>, <u>14</u>, 14, 12]

- Nastavljamo downheap za naš element 9.
- Poredimo element sa ključem 9 sa decom.
- Redosled je ispravan, zamene nisu potrebne.
- Postupak je završen za zadati element.

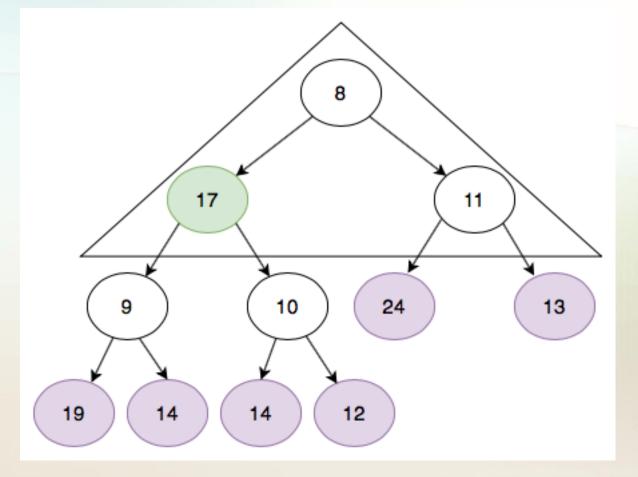

- Nastavljamo downheap za element 17.
- Poredimo element sa ključem 17 sa decom.
- Dete 8 je najmanje pa postaje roditelj.
- Zamenjujemo 17 i 8.

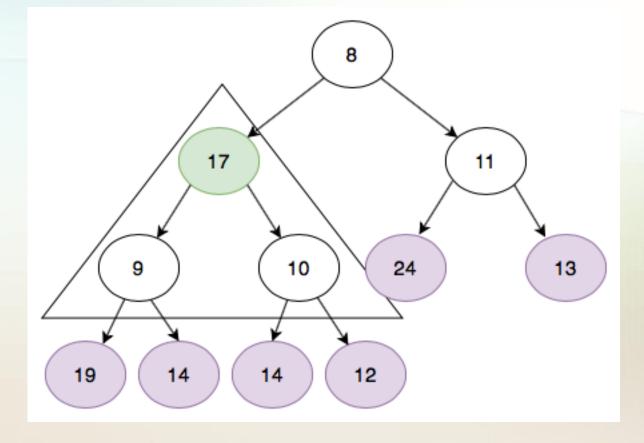
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [8, <u>17</u>, <u>11</u>, 9, 10, 24, 13, 19, 14, 14, 12]

 Nastavljamo downheap za element 17.

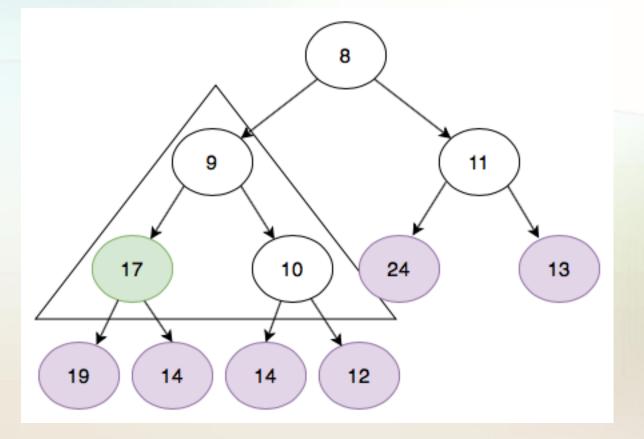
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [8, <u>17</u>, 11, <u>9</u>, <u>10</u>, 24, 13, 19, 14, 14, 12]

- Nastavljamo downheap za element 17.
- Poredimo element sa ključem 17 sa novom decom.
- Dete 9 je najmanje pa postaje roditelj.
- Zamenjujemo 17 i 9.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [8, 9, 11, 17, 10, 24, 13, 19, 14, 14, 12]

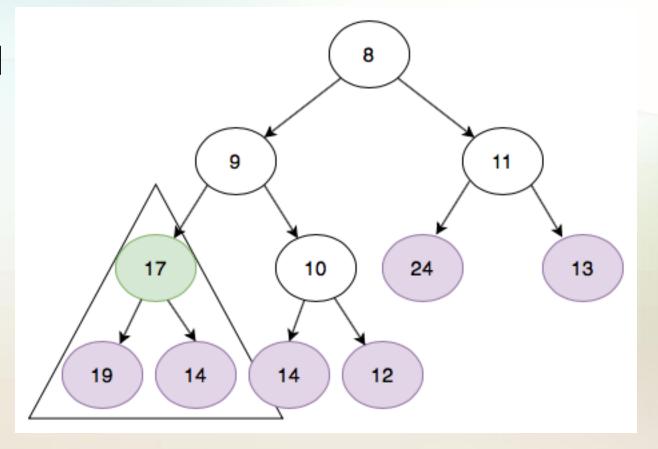
Stanje posle zamene

 0
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10

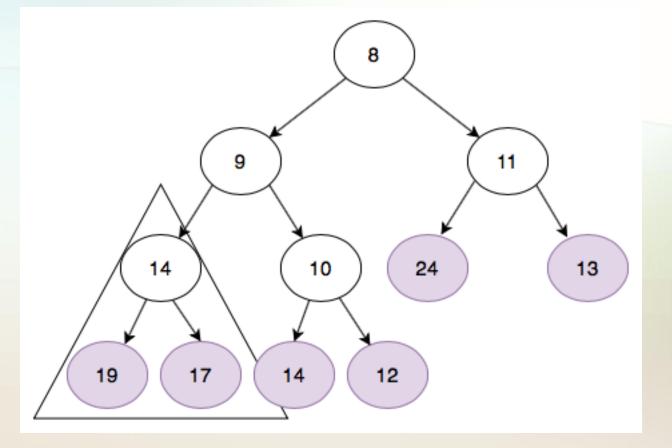
 [8, 9, 11, 17, 10, 24, 13, 19, 14, 14, 12]

- Nastavljamo downheap za element 17.
- Poredimo element sa ključem 17 sa novom decom.
- Dete 14 je najmanje pa postaje roditelj.
- Zamenjujemo 17 i 14.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [8, 9, 11, <u>14</u>, 10, 24, 13, <u>19</u>, <u>17</u>, 14, 12]

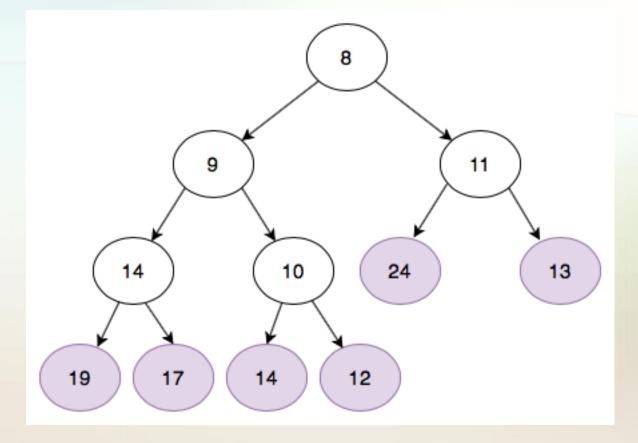
- Čvor 17 je postao list pa se postupak završava.
- Postupak heapify je završen.

 0
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10

 [8, 9, 11, 14, 10, 24, 13, 19, 17, 14, 12]

 Kao što se iz primera može videti, dobijena struktura podataka je heap

Napomene

- Šta još važi za heap?
 - Ne moraju svi ključevi heap-a da budu različiti.
 - Heap može da sadrži elemente sa istim prioritetom.
 - Ovo važi i za redove sa prioritetom.
 - Ne mora postojati utvrđen poredak između dece jednog čvora
 - Ne važi pravilo "Levo dete je uvek veće od desnog" ili "Levo dete je uvek manje od desnog"

 Napisati klase UnsortedPriorityQueue i SortedPriorityQueue.

- Implementirati Selection sort algoritam.
- Složenost?

- Implementirati Insertion sort algoritam.
- Napomene:
 - Efikasan za sortiranje malih kolekcija
 - Odgovara sortiranju karata
- Složenost?
- U kojim slučajevima je selection sort efikasniji od insertion sort algoritma i obrnuto?

Napisati klasu Heap.

- Implementirati Heap sort algoritam.
- Napomene:
 - Koristi min-heap
 - Složenost?